

Csúcs Sándor 80 éves

Csúcs Sándor 1943. április 7-én született Szegeden. A permi nyelvek, ezen belül az udmurt (votják) nyelv nemzetközileg elismert kutatója, a budapesti finnugor iskola jeles tagja idén töltötte be 80. életévét. A jubiláns nyelvész munkásságát pályájának különböző állomásain több helyen méltatták kollégái. Itt csak Zaicz Gábornak folyóiratunkban közzétett laudációját említem (vö. FUD 20 [2013]: 364–366). A gazdag életmű szerencsére akkor még nem zárult le, Csúcs Sándor ugyanis az elmúlt tíz évben is töretlen lendülettel folytatta a korábban megalapozott terveinek megvalósítását.

Az Uráli Etimológiai Szótár (UEW) szerkesztőségének egyik tagjaként folyamatosan dolgozott a szótár anyagának minél könnyebb gyakorlati hasznosításán. Vezetésével még 1991-ben elkészült az uráli hangmegfelelések statisztikai vizsgálata (vö. *Statistik der uralischen Lautentsprechungen*. Budapest 1991). Csúcs hamar felismerte a gazdag példaanyag számítógépes feldolgozásának szükségességét. A Koblenzi Egyetem professzorával, Bátori Istvánnal hozta létre azt a módszert, amelynek segítségével megszületett egy digitális adatbázis (*Uralische Etymologische Databasis*), amely elérhető az interneten is: www.uralonet.nytud.hu, uraloteka.nytud.hu, ill. uralothek.uni-koblenz.de:8080/Uralothek/pdom/basis.html.

A piliscsabai Pázmány Péter Tudományegyetem professor emeritusa ennek felhasználásával írta és jelentette meg a finnugrisztikai kutatások értékelését tartalmazó összefoglaló művét (*Miért finnugor nyelv a magyar?* Reguly Társaság – Tinta Könyvkiadó, Budapest 2019). A mindössze 136 oldalas könyv lényegre törően tartalmazza mindazon tisztázott és vitás kérdéseket, amelyek a magyar nyelv finnugor rokonságát hivatottak bizonyítani. A szerzőre – más műveihez hasonló módon – jellemző a rövid, de közérthető, igényes megfogalmazás. Az adatbázis használhatóságának bizonyítéka, hogy ugyanennek a segítségével készültek Maticsák Sándor nagyszabású munkájának hangtani fejezetei is (*A magyar nyelv eredete és rokonsága*. Gondolat Kiadó, Budapest 2020).

A mai világban sajnos a finnugor nyelvészet méltatlanul került ellenszélbe a közvélemény előtt. A politika beszüremkedett a társadalomtudományok valamennyi területére. Az interneten közkézen forognak mindenféle „alterna-

tív” nézetek. Ezeket erősítik a tetszetős és megcáfolhatatlannak tűnő genetikai kutatások, amelyek mára már intézményes kereteket is öltöttek. Meggyőződésem szerint a gének nyelvspecifikus voltát sohasem fogják bizonyítani. Ezeket az eredményeket sem lehet abszolútizálni, hanem csak a helyükön célszerű kezelni. Remélhetőleg rövidesen nyugvópontra fog jutni a két tudományág anomáliája. Csúcs Sándor könyve minden bizonnyal segítséget nyújt ebből a szempontból.

Csúcs Sándor alapítója volt a Reguly Társaságnak. 1998-ban indította útnak a Társaság értesítőjét *Finnugor Világ* címmel, amely évente négyszer ad hírt a tudományos és kulturális élet fontos eseményeiről. A főszerkesztő ott van minden rendezvényen, és szorgalmasan jegyzetel, hogy tudósítson róluk a folyóiratban. A szerkesztőség szívesen fogad tudományos írásokat, közérdekű információkat, hosszabb-rövidebb tudósításokat, köszöntő írásokat. A kiadványsorozat elérhető az interneten. Az egyik 2023-as számot a főszerkesztő kollégái és barátai a jubiláns köszöntésére fordították.

Csúcs Sándorhoz fűződik az a kezdeményezés 1988-ból, hogy a finnugor nyelvek és kultúrák kutatói évente más-más helyszínen üljenek össze „finnugor vándorgyűlésre”. A finnugor szemináriumokat azóta felváltva szervezik a kutatóhelyek. Sajnálatos tendencia, hogy a kutatóhelyek száma egyre csökken. Noha újabban a magyarságkutató intézet munkatársai is kapnak meghívást, és néha részt is vesznek a rendezvényen, az intézet azonban eddig nem kapcsolódott be a szemináriumi helyszínek sorába.

Reguly Antal születésének 200. évfordulóján a Társaság is készült névadójának ünneplésére. Mi sem természetesebb annál, hogy Csúcs Sándor volt az, aki könyvet szentelt a nagy előd méltatására (*Reguly Antal. Élete és műve*. Reguly Társaság, Budapest 2019). A könyv lenyűgöző olvasmány, egyszerűen nem lehet letenni. A szerző részletesen bemutatja Reguly életének állomásait, utazásait, majd tematikusan ismerteti bámulatosan széles körű munkásságát. A kutató-utazó mindössze 39 évet élt, de az imponáló nyelvi anyagon túl lejegyzett dallamokat, gyűjtött régészeti emlékeket és néprajzi tárgyakat, sőt végzett antropológiai kutatásokat és méréseket is. Részletes térképet készített utazásainak helyszíneiről, az északi Urálról. Erre utalva kérdezte egyik kolléga: mi a különbség Reguly és Csúcs között? Az, hogy Reguly-nak van csúcsa az Urálban (Regulyról ugyanis elneveztek az Urálban egy csúcsot.) Erre mondanám, hogy van Csúcsnak is Regulyja: a fent említett monográfia...

Csúcs Sándor barátunkkal sok közös emlékünk van: lektori éveink finnországi egyetemeken, találkozásaink kongresszusokon és szimpóziumokon, diplomáciai rendezvényeken Helsinkiben és Észtországban, a fent említett

hazai finnugor szemináriumokon. Mindig készséggel állt és áll rendelkezésünkre a Debreceni Egyetem doktori iskolájában is: doktori opponensként, bizottsági tagként, doktoranduszok vizsgáztatójaként el-ellátogat a cívisvárosba. Hosszú ideje tagja folyóiratunk szerkesztőbizottságának, szerzőként, a tanulmányok és megemlékezések lektoraként pótolhatatlan munkát végez.

Szeretettel és barátsággal köszöntjük a professor emeritust, Sándor kollégánkat és barátunkat életének újabb kerek állomásán a Debreceni Egyetem Finnugor Nyelvtudományi Tanszéke nevében. Kívánjuk, hogy változatlan lendülettel szorgoskodjon továbbra is tudományozásunk területein. Az elmúlt tíz év mindenesetre tanúsítja, hogy alkotókedve nem apadt el. Jó egészséget kívánunk Neki és családjának, nem utolsó sorban mint nagyapának (húsz unokájának) és a jövőben remény szerint majd dédnagyapának is...

KERESZTES LÁSZLÓ

DOI: 10.52401/fud/2023/27